

2. Ингарден Р. Исследования по эстетике / пер. с польского А. Ермилова и Б. Федорова. М. : Издательство иностранной литературы, 1962. 572 с.
3. История эстетики: учеб. пособие / отв. ред. В.В. Прозерский, Н.В. Голик. СПб.: Изд-во РХГА, 2011. 815 с.
4. Узунколева А. Олфакторні образи у прозі М. Хвильового як топоси сакрального. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Філологічні науки. 2010. № 4 (191). Ч. 2. С. 96–101.
5. Хайдеггер М. Бытие и время / пер. с нем. и примеч. В. Бибихина. М.: Ad Marginem, 1997. 451 с.

Ільницька Л. В.,
кандидат філософських наук,
Європейське об'єднання з питань естетики

ДУХОВНО-ЕСТЕТИЧНИЙ ОБРАЗ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО НА ПОРТРЕТАХ ОЛЕКСІЯ ШОВКУНЕНКА ТА ВАЛЕНТИНИ ВИРОВОЇ-ГОТЬЄ

Духовні приклади найвищого гатунку знаходять відображення у проявах творчого піднесення. Чисті зерна відданого відношення до витоків духовно-естетичної мудрості у щирих образах художнього слова занесені до невмирущого досвіду довершеної поетичної майстерності.

Канонічність духовного лідерства моделює насичений малюнок вдячного відношення до залишеного творчого спадку Максима Тадейовича Рильського (1895 – 1964 рр). Відтак, споконвічний та палкий оксамит української лірики – це незабутній літературний доробок М. Т. Рильського, де цілеспрямованість творчого духу викарбувала ім'я Максима Тадейовича, як народного класика. Разом з тим, “естетична поетика” рідного слова віднайшла ключову гармонійну платформу у вигляді “Троянди й винограду” – вершини європейського ставлення до ритмічної словобудови, яка у поєднанні із емоційно-цілісним злетом розгортає перед читачами античний поклик до афористичної епічності.

Шляхетний спомин про поета залишився не тільки у вигляді письменницького надбання, але й у низці образотворчих полотен. Якщо взяти до уваги, що портретний жанр – це мовчазний живописний літопис уславлених діячів, то увічнена поетична мудрість Максима Рильського кольорово занотована незрівнянним чином. Дві талановиті портретні роботи Олексія Шовкуненка (1913 – 1984 рр.) та нашої сучасниці Валентини Вирової-Готьє (1934 р.н.) надають змогу сконцентруватися не на зовнішності реалістично запортретованого діяча, а на тих психологічних рисах, які невимушено сповіщали про тендітну сутність дивовижного натхнення Максима Тадейовича. Неперевершена змістовність цих портретних творів допомагає зануритись у естетичні витoki особливого поетичного мислення, потужне сяйво якого енергійно воскресає під час перечитування безсмертних віршованих рядків М.Т.Рильського. Сила таланту письменницького дару має передавати читачам власне відповідальне ставлення до непорушних законів життя, адже істинний підтекст мудрості знаходить свій прояв у образній структурі поетичного слова, що резонує із витонченим струменем авторської динамічної концентрації. Отже, “вже в перших книжках молодого М. Рильського виявилися притаманні авторові риси: людяність, любов до життя, схильність до реалістично вираженого малюнка” [2, 54]. Одночасна жвава простота і яскрава камерність лірики українського поета – духовно-естетичне тло народного звучання – постають на згаданих портретних роботах, як монументальні акордні кольорові монологи. Звісно,

Троянди й виноград: феномени естетичного і прагматичного в літературі та культурі

кожен із наведених портретів має відмінні світоглядно-стилістичні нюанси та авторське бачення образотворчого вибудовування життєпису Максима Рильського на полотні.

Тим не менш, видатний український художник Олексій Олексійович Шовкуненко відзначився неабияким доробком у різноманітних жанрах живопису, проте, за висловом відомого вітчизняного мистецтвознавця Леоніда Володимировича Владича: “кожен портрет його пензля – неповторний, чітко окреслює людський характер” [3]. Портрет Максима Рильського створювався Олексієм Шовкуненко наприкінці другої світової війни. Виконаний у техніці акварелі, образ М. Рильського виглядає одночасно стримано-урочистим та земним. Не дивлячись на відтворений художником пронизливий погляд поета у далечинь натхнених сфер, уважно змальовані О. Шовкуненком елементи тогочасного вбрання, відповідають античній символіці поетичного визнання. Так, у правій руці запортретований діяч тримає у незвичному ракурсі хутряну шапку, що набуває образу вінця, а зображений стілець надає загальній композиції вигляду святкового вшанування улюбленого народного співця. Білий колір домінує на портреті. Складна барвистість темнозеленої, смарагдової тональності прояснює світлі образні акценти – білий комірець та окремі деталі одягу обгортають ореол постаті Максима Рильського посивілими паралелями зимового, олімпійського серйозного спокою. Дивосвіт поета мандрує вільно – це зафіксував Олексій Шовкуненко пристрасними широкими мазками, гармонійними акварельними білками. Доволі енергійно прописане обличчя наповнене незорою жагою творчої думки. Поетичне висловлювання існує на портреті у замисленому виразі обличчя Максима Рильського, гостро окреслених його очей. Окрім того, стан магнетичного глядачевого доторку до незримого пророчо-врівноваженого світу знаного письменника заглиблено прояснює мелодійно-тихий шепіт індивідуального поетичного “голосіївського” світовідчуття.

Разом з тим, “Портрет М.Т. Рильського” В.Г. Виродової-Готьє, написаний пізніше – у шістдесяті роки двадцятого сторіччя – по-іншому розповідає про духовно-естетичну екзистенцію таємничої поетичної майстерності. Максим Тадейович експресивно зображений у ситуативній динаміці звичного середовища професійного літературного життя. Мить вихопленої художньої краплини засвідчує творчу упевненість та розкуту завзятість невичерпного поетичного настрою. Соковитий колір краплакової сутності електричного освітлення кімнати передає сутінковий супровід невтомної письменницької працездатності. Нахилений силует поета парує у чорно-білій гамі класичної парадної оркестровості. Водночас, тьм’яна рапсодія темно-вечірніх кольорів елегантно-рельєфно відтісняє зосереджене занепокоєння палкого потенціалу схильності до літературного диригенства, що ніби природньо співіснує з довколишніми ноктюрними елементами кабінетної інтер’єрності та із хаотично розкиданим папером на столі. Схоплена матеріальна текстура меблевих елементів надає портрету академічної виразності. Навіть декоративна лінійність стільця – хвилястим трюхярусним кресленням яскравого червоного алгоритму – акомпанує суцільній площині вечірніх завіс нескінченної млості. Тому і висхідна енергія гарячого кольору підреслює емоційне прискорене відчуття віршованого ритму.

Поетичні експромти – вірогідні іскри наполегливих роздумів – своєрідно зупиняють час та причаровують. Цю творчу інтонацію змушує помітити психологічно-художній талант Валентини Гаврилівни Виродової-Готьє. У своєму дослідженні, присвяченому традиціям української портретної школи, Валентина Василівна Рубан зазначає, що “емоційне осягнення характеру, співпереживання із зображуваною людиною надають душевної теплоти і щирості роботам В. Виродової-Готьє” [1, 22].

Витончені риси духовно-естетичного образу Максима Рильського палко промовляють нестримним кольоровим насиченням художнього гатунку у сконцентрованій площині портретного жанру. Отже, священний Дух поетичної

творчості розгортає своє ідейне призначення на картинах уславлених українських митців – Олексія Шовкуненка та Валентини Виродової-Готьє.

Література

1. Портрет у творчості українських живописців: Альбом. К. : Мистецтво, 1979. 286 с.
2. Провідники духовності в Україні: Довідник / за ред. І. Ф. Курас. К. : Вища школа, 2003. 738 с.
3. Шовкуненко О.О. Комплект художніх листівок. К. : Мистецтво, 1965.

Іщенко О. А.,

аспірант кафедри української літератури,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С.Макаренка

ХУДОЖНЄ ОСМИСЛЕННЯ ФЕНОМЕНУ КРАСИ В РОМАНАХ МИРОСЛАВА ДОЧИНЦЯ: ФІЛОСОФСЬКИЙ АСПЕКТ

Від античної доби до початку ХХІ століття філософське осмислення поняття “краса” належить до найактуальніших. Праці Платона, Аристотеля, Ансельма Кентерберійського, Томи Аквінського, Г. Гегеля, Р. Барта та ін. створили підґрунтя для осмислення феномену в сучасному науковому дискурсі. Філософія визначає красу фундаментальною категорією, що “виражає сприйняття й творення людиною гармонії власного буття і довкілля” і символізує “досконалість, виразність, завершеність” [4] як тілесну, так і духовну.

Художнє осмислення естетичних цінностей становить невід’ємну частину будь-якого літературного твору. Зокрема феномен краси набуває особливого значення для інтерпретації концепції героя, адже допомагає визначити специфіку його світовідчуття, характер взаємодії з суспільством, мотивацію поведінки тощо. У літературознавчій енциклопедії Ю. Коваліва термін потрактовується як “універсальна естетична категорія суб’єкт-об’єктного характеру, один із визначальних смислових вузлів мистецтва, яка поєднує онтологічну та пізнавально-естетичну проблематику. Специфіка краси полягає у принципово позаутилітарному, позаемпіричному розумінні художніх явищ, тяжінні до трансцендентних першоджерел” [5, 529].

Відомий український письменник початку ХХІ століття М. Дочинець у своїх романах зосереджує увагу на репрезентації внутрішнього світу героїв, їх неповторного способу думання й світовідчуття. Письменник зосереджує увагу на природному естетизмі протагоністів, який простежується у специфіці світовідчуття та керує поведінкою.

Сучасні дослідники М. Горлач, В. Кремень, С. Ніколаєнко, М. Требін та ін. переконані, що фізичне й духовне життя людини взаємопов’язане з навколишнім середовищем, адже це – “не лише природна умова існування, а й поле її перетворюючої діяльності. Ставлення людини до природи – це пізнавальне, оцінююче ставлення, що виражається за допомогою поняття блага, краси тощо” [1, 414]. У прозі М. Дочинця майстерно відтворено красу закарпатської природи. Наприклад, романи “Вічник. Сповідь на перевалі духу” та “Світован. Штудії під небесним шатром” рясніють пейзажними замальовками гір, річок, лісів, луків тощо: “Коли сонце вбилося в силу, ми сховалися під букові шатра. Увійшли в зарості ясно-пурпурних квітів, що сильно, привабно пахнули. В неперервному гудінні висли над ними дикі бджоли. Високі стебла з кучерявими голівками обважніло відмахувалися від них” [3, 55].